

FARSTA STADSDELSNÄMND
STADSDELSDIRECTÖRENS STAB

TJÄNSTEUTLÅTANDE
DNR 1.2.1-178/2013
SID 1 (26)
2013-04-16

Handläggare: Pär Dahlqvist
Telefon:08-508 181 18

Till
Farsta stadsdelsnämnd
2013-04-18

Underlag för budget 2014 med inriktning 2015 och 2016 Farsta stadsdelsnämnd

Förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden godkänner förslag till underlag för budget 2014 med inriktning 2015 och 2016.
2. Omedelbar justering.

Per-Ove Mattsson
tillförordnad stadsdelsdirektör

I. Kommunfullmäktiges inriktningsmål

I.1 Stockholm är en attraktiv, trygg, tillgänglig och växande stad för boende, företagande och besök

Strategiska satsningar

- Samverkan med lokala näringslivet
- Idrotts- och hälsoprofil i Farsta
- Verksamheterna har biologisk hantering av matavfall
- Trygg utomhusmiljö
- Utveckla insatser för långtidsberoende bidragstagare

I.2 Kvalitet och valfrihet utvecklas och förbättras

Strategiska satsningar

Förskola

- Rekrytering av förskollärare
- IT-satsning för att utveckla nya pedagogiska metoder
- Utveckla arbetet med kost, rörelse och hälsa
- Upprustning av utemiljöer

Barn och unga

- Verksamhetsanpassningar av öppna förskolan, parkleken och fritidsgårdar efter 2010-talets besökares behov
- Utveckla arbetet med tema hälsa och idrott i parklekar och på fritidsgårdar
- Upprustning av parklekar för rörelseaktiviteter vintertid

Funktionsnedsättning

- Stöd till ett tryggt och aktivt socialt liv
- Inflytande och delaktighet
- Kompetensutveckling

Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri

- Utveckla och utöka utbudet av behandlingsinsatser för familjer
- Anpassa organisationen för mottagande av ensamkommande flyktingbarn
- Utveckla insatserna till personer med hemlöshet och missbruksproblematik
- Utveckla evidensbaserad praktik
- Brukarundersökningar för att utveckla kvaliteten i insatserna
- Systematisk uppföljning och utvärdering av egna och köpta insatser.

Äldreomsorg

- Se över befintliga vård- och omsorgsboenden för en långsiktig lösning
- Öka specialiseringen inom hemtjänsten för att möta nya krav
- Använda nya metoder i arbetet med de äldre
- Utveckla samverkan med landstinget inför kommunaliseringen av hemsjukvården 2015

1.3 Stadens verksamheter är kostnadseffektiva

Strategiska satsningar

- Kompetens- och personalplanering
- Kontinuerlig uppföljning och rättvisande prognoser
- Åtgärder vid prognostiserade budgetavvikelser

2. Nämndens verksamhetsområde

2.1 Förskoleverksamhet

Nuläge - Analys

Förskolorna har svårt att rekrytera förskollärare på grund av stor konkurrens om målgruppen. Antalet förskollärare som utbildas är färre än behovet. Det har även blivit svårare att rekrytera barnskötare.

Insatser görs för att lägga grunden till det positiva sambandet mellan kost, rörelse och hälsa. Flera förskolegårdar behöver ses över för att stödja det arbetet och bidra till pedagogisk utveckling.

Förvaltningen prioriterar IT-satsningar. Fibernät och trådlösa nätverk är en förutsättning för en bra kvalitet i förskolan. Förskoleverksamheten satsar på IT-utveckling men det saknas tillräckligt med uppkoppling och informations- och kommunikationsverktyg som är tillgängliga för barnen och kan användas i olika aktiviteter.

Inom ramen för e-tjänstprogrammet har Farsta och Hägersten/Liljeholmens stadsdelsförvaltningar ett pilotprojekt att utveckla en förskoleportal.

Prioriteringar

Ett prioriterat område är rekrytering av förskollärare och barnskötare både till befintliga och nystartade verksamheter. Förvaltningen provar nya vägar för marknadsföring för att locka presumtiva nya medarbetare till Farsta. Välmeriterade barnskötare kommer att erbjudas att gå erfarenhetsbaserad förskollärarytbildning. Förskoleenheterna tar emot förskollärarstudenter för verksamhetsförlagd utbildning.

Inom ramen för förvaltningens satsning på hälsa och idrott ska förskolegårdar och närliggande utemiljö ses över så att de stimulerar till lek, rörelse och kommunikation samt matematik-, natur- och teknikupplevelser. Barnen ska med stigande ålder få en förståelse över kostens betydelse för sin egen hälsa och välbefinnande.

Utbildning inom informations- och medieteknik ger personalen digitala verktyg som bidrar till att utveckla det pedagogiska arbetet i förskolan samt att förbättra och underlätta kommunikationen med föräldrarna. IT-satsningen inom förskolan förutsätter bra nätverksuppkoppling, även trådlös sådan, samt tillgång till olika IT-verktyg som smartphones, surfplattor och smartboards.

Projekt förskoleportalen utvidgas under 2013 med ytterligare fem pilotförskolor för att i samverkan med föräldrarna utveckla kommunikationsverktyget. Förskoleportalen handlar om att utveckla kommunikationen med föräldrar via internet. Projektet kommer följa utvecklingen av appar till mobiltelefoner och surfplattor för att se om det är nödvändigt att utveckla IT-verktyg i egen regi.

2.2 Verksamhet för barn och unga

Nuläge - Analys

Fritidsverksamheten anpassar successivt sina verksamheter efter målgruppens intressen och behov. Idag väljer färre ungdomar att träffas i parkleken eller på fritidsgården till följd av att de har valt att gå på olika skolor och i större utsträckning umgås via internet.

Öppna förskolan har ett stort besöksstryck. Det finns behov av att se över öppettider och möteslokaler. Parklekarna behöver erbjuda spännande verksamheter även vintertid.

Det förebyggande folkhälsoarbetet är en naturlig byggsten i fritidsverksamhetens olika delar. Samarbetet med lokala idrottsföreningar och studieförbund kring idrott, musik och kulturverksamhet på fritidsgårdarna har utvecklats.

Att tidigt möta föräldrar och barn i öppna förskolan, parkleken och senare fritidsgården ger en unik chans att fånga upp och informera om möjligheter att få stöd. Föräldrastödsprogram i olika former och utbud erbjuds till alla föräldrar. Antalet föräldrar som deltar ökar ständigt.

Prioriteringar

För att skapa kontinuitet och trygghet för barn och ungdomar som går på fritidsverksamheterna görs ständigt satsningar på personalens kompetensutveckling. Vid rekryteringar ställs krav på adekvat utbildning och ambitionen är att sänka personalgruppens medelålder.

Fritidsgårdarnas åldersindelning och utbud av aktiviteter ses över i dialog med olika ungdomsgrupper för att anpassa verksamheten efter dagens ungdomars behov och tillmötesgå olika målgruppers intressen.

Öppna förskolans verksamhet dimensioneras efter efterfrågan och erbjuds i de områden där det finns behov.

Utifrån ett folkhälsoperspektiv och i linje med stadsdelsområdets idrotts- och hälsoprofil ska barn och unga under sin uppväxt ges möjlighet att komma i kontakt med rörelse, hälsa och idrott. Fritidsverksamheten utvecklar sin samverkan med lokala idrottsföreningar i arbetet med att fånga upp och engagera ungdomar i aktiviteter på temat rörelse och spontanidrott.

Fritidsgårdsverksamheten för ungdomar med funktionsnedsättning vidareutvecklas i samverkan med andra stadsdelsförvaltningar.

Samarbetet mellan fritid, fält, socialtjänst, skola och polis är väl utvecklat. Regelbundna möten och gemensam planering inför riskhelger är inarbetat.

2.3 Kultur och föreningsverksamhet

Nuläge - Analys

Genom organisationen av kulturombud för förskola, fritid, äldreomsorg, socialpsykiatri samt omsorg om personer funktionsnedsättning skapas en direktkontakt med verksamheterna och aktiviteter anpassas efter deras olika behov och förutsättningar.

Kultur i ögonhöjd är ett viktigt styrdokument i planering av kulturverksamhet för barn och unga. Stadens barnkulturnätverk startades 2011 och spelar en viktig roll för att nå Kultur i ögonhöjds övergripande mål.

Kulturbidrag till föreningar för öppna kulturarrangemang fördelas en gång per år.

Prioriteringar

Förvaltningen ska arbeta vidare med att:

- Utveckla utbudet av lovaktiviteter för barn och ungdomar
- Utveckla kulturaktiviteterna i linje med Kultur i ögonhöjd
- Stimulera det ideella föreningslivet att genomföra arrangemang hela året och föreningar att göra kulturaktiviteter för barn och unga
- Hitta nya samverkansformer med Kulturcentrum Farsta Bibliotek och Vår Teater
- Utveckla kulturverksamheten inom avdelningen för socialtjänst, vuxenheten

2.4 Äldreomsorg

Nuläge - analys

Antalet personer med behov av äldreomsorg förväntas vara relativt konstant under planeringsperioden. Samtidigt förändras förutsättningarna för verksamheten då äldre bor kvar hemma längre och de personer som flyttar till vård- och

omsorgsboende är både äldre och sjukare än för några år sedan. Äldre par ska också ges möjlighet att fortsätta bo tillsammans även om de inte har samma behov av omvårdnad. Äldreomsorgen måste anpassa sig till de nya förutsättningarna, vilket bland annat ställer ökade krav på omsorg om personer med demenssjukdom, psykiatriska sjukdomar och vård i livets slutskede.

Verksamheterna ser en tendens till att det är svårare att rekrytera utbildad personal i takt med att kraven på omvårdnadspersonal ökar. Kontaktmannaskapet innebär bland annat att personal måste kunna dokumentera och upprätta genomförandeplaner i samverkan med brukaren.

Prioriteringar

Vård- och omsorgsboende och servicehuset

Hela utbudet av vård- och omsorgsboende i stadsdelsområdet behöver ses över. Inledningsvis ska Micasa under 2013 utreda olika alternativ för ombyggnad och/eller förändrad användning av de boenden som inte håller modern standard och där Arbetsmiljöverket kommer att kräva åtgärder. Målet är att ta fram en helhetslösning för området. Inriktningen ska vara så flexibel som möjligt, för att möta förändrade behov på kort och lång sikt. Det kan också innebära förändrad användning över tid av äldreomsorgens fastigheter.

Hemtjänst

I takt med att äldre bor kvar hemma längre ställs nya krav på hemtjänsten. Bland annat för att möjliggöra specialisering har den kommunala hemtjänsten som förvaltningen driver omorganiserats under 2012. Den kommunala hemtjänsten ska under planeringsperioden särskilt utvecklas för att möta behov hos äldre i ordinärt boende med demenssjukdom och med psykiatriska sjukdomar.

Kommunalisering av hemsjukvården

Samarbetet med landstinget ska utvecklas. Inför kommunaliseringen av hemsjukvården 2015 är ett bra samarbete särskilt viktigt för att säkerställa att enskilda inte "faller mellan stolarna". I samarbete med landstinget ska förvaltningen verka för att gränsdragningarna mellan huvudmännen blir tydliga för att åstadkomma en obruten vårdkedja.

Nya grupper inom äldreomsorgen

Grupper av äldre som tidigare varit ovanliga inom äldreomsorgen tenderar att öka. Det gäller till exempel äldre med psykiatriska sjukdomar, sociala problem och missbruk. I samarbete med övrig socialtjänst ska förvaltningen anpassa insatser för att tillgodose också dessa gruppers behov.

Personalförsörjning

Behovet av utbildad personal måste tillgodoses för att äldreomsorgen ska hålla hög kvalitet. De närmaste åren ska förvaltningen inventera behovet och ta fram en långsiktig strategi. Ungdomsbesöken i demensvården är ett sätt att intressera unga för omvårdnadsyrket. Förvaltningen ska gå vidare med att undersöka andra

möjligheter för att underlätta för verksamheterna att rekrytera engagerade och välutbildade yngre medarbetare.

2.5 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Nuläge - Analys

Målgruppen med mer komplexa vård och omsorgsbehov tenderar att öka. Särskilt gruppen med neuropsykiatriska diagnoser i kombination med andra funktionsnedsättningar och svårigheter blir fler vilket ställer ökade krav på bemötande, kompetens och att verkningsfulla arbetsmetoder utvecklas. Därtill ställer det ökade krav på en utökad och effektiv samverkan med landstingets psykiatri och habilitering. Arbetet med att utveckla information och service till brukarna för att de ska kunna nyttja möjligheten att välja utförare pågår kontinuerligt bland förvaltningens biståndshandläggare.

Prioriteringar

Den enskilde brukarens möjligheter till inflytande och delaktighet i planering och utförande av insatserna som ges behöver utvecklas vidare. Arbetet med att utveckla valfriheten och stödja brukarna i att göra egna och övertänkta val fortsätter. Det ska vara relativt lätt för den enskilde brukaren att få en överblick över vilka valalternativ som finns att tillgå. Informationen om de olika alternativen ska vara tydlig och korrekt. Biståndshandläggarna har en mycket viktig roll och det behövs därför ett systematiskt metodutvecklingsarbete i hur man förmedlar information till brukarna.

Många med funktionsnedsättning behöver stöd och hjälp för att bryta isolering och få ett mer aktivt fungerande socialt liv. Att ha tillgång till ett brett urval av personer som är intresserade av att åta sig uppdrag som kontaktpersoner är mycket viktigt.

2.6 Individ och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Nuläge - Analys

Barn och ungdom

Antalet anmälningar om barn och ungdomar som far illa har ökat de senaste åren. Problematiken har i många fall varit komplicerad och omfattande vilket medfört att antalet externa placeringar ökat i omfattning.

En fortsatt ökning av ensamkommande flyktingbarn väntas i stadsdelsområdet de kommande åren med anledning av att ett nytt asylboende med 15 platser startas i Hökarängen.

Våld i nära relationer drabbar familjer och barn mycket hårt. Tillsammans med framförallt stadsdelsnämnderna i sydost har ett utvecklingsarbete skett, kallat Fridsam sydost, som mer och mer bär frukt i form av högre kvalitet på insatserna som erbjuds de som drabbats och kontaktar förvaltningen.

Prioriteringar

Högsta prioritet de närmaste åren är att få ner antalet anmälningar om barn som far illa och få till stånd en väsentlig minskning av antalet placeringar av barn i HVB och familjehem/jourhem. Det förebyggande arbetet ska bli betydligt effektivare. Alla verksamheter som kommer i kontakt med barn och ungdom i Farsta stadsdelsområde måste mobiliseras, samarbetet mellan förvaltningens olika enheter ska fördjupas ytterligare och koordineras effektivare. Vidare ska samarbetet med andra myndigheter som barn- och ungdomspsykiatri (BUP), skola, polis och landstingets verksamheter som riktar sig till barn och unga samt med frivilligorganisationer i lokalsamhället vidareutvecklas.

Ett effektivt förebyggande arbete ska kombineras med en utbyggd öppenvård. En fortsatt utbyggnad av familjestödet och dess öppenvårdsinsatser ska genomföras och fortsatt kompetens och metodutveckling ska ske.

Organisationen för utredning och insatser för de ensamkommande flyktingbarnen byggs ut när det nya boendet i Hökarängen inrättas under våren. Migrationsverkets prognos säger att antalet ensamkommande flyktingbarn kommer att öka varje år fram till 2016 vilket innebär att boendeplatserna på Linggården och Mandelgården kommer att vara fullbelagda.

Arbetet med våld i nära relationer fortsätter de kommande åren att utvecklas vad gäller utredning och insatser samt kompetenshöjning. Arbetet har till stor del skett med stöd av medel från socialstyrelsen. Under perioden kommer det bli nödvändigt att få in de verksamheter man byggt upp i ordinarie verksamhet.

Härutöver krävs översyn och utredning gällande inom vilka områden som stadsdelsnämnden kan samverka med de näraliggande stadsdelsnämnderna för att ytterligare effektivisera verksamheten. Förvaltningen föreslår att följande områden utreds: gemensam organisation för ensamkommande barn tillsammans med Skarpnäcks och Södermalms stadsdelsförvaltningar, sammanslagning av familjerätten i de tre förvaltningarna och gemensam organisation för det myndighetsutövande arbetet med våld i nära relationer

Nuläge - Analys

Vuxna missbrukare

I stadsdelsområdet bor ett jämförelsevis stort antal personer som har behov av ett omfattande och långvarigt stöd från förvaltningens missbrukarvård. I stadens inventeringar har det visat sig att antalet utredningsärenden i området ökat, samtidigt som antalet aktuella i hela staden har minskat. Närmare 300 missbrukare är aktuella för utredning och insatser. Flertalet av missbrukarna har ett långt gånget missbruk som fått negativa konsekvenser för deras hälsa, förmåga att försörja sig själv och klara ett boende. De är i behov av många olika former för strukturerade vård- och behandlingsinsatser. Flertalet har även psykiatriska problem vilket gör att missbruksvård och insatser för att motverka hemlöshet måste gå hand i hand.

Prioriteringar

Stadsdelsnämndens resurser inriktas på förebyggande insatser. Ett nära samarbete med bostadsbolagen, kyrkan och frivilliga organisationer behövs så att nya metoder för att motverka störningar i bostadsområdena kan utvecklas. En formell samordningsorganisation behöver skapas med ett tydligt uppdrag att samverka och med en gemensam budget för vissa samverkansinsatser. Det operativa samarbetet behöver effektiviseras genom att inrätta en funktion i form av koordinator.

Förvaltningens utveckling av öppenvårdsverksamheterna för att kunna möta behoven hos det jämförelsevis höga antalet personer med hemlöshets- och missbruksproblematik i stadsdelsområdet måste fortsätta. De hemlösa behöver tillgång till ett boende som både har en låg tröskel vid inflyttning och som ger ett tillräckligt stöd som medför att en bättre boendesituation kan uppnås och även behållas under en längre tid. Farasteget som är en sådan modell måste få möjlighet att finnas kvar och fortsätta att utvecklas.

Utbyggnad och utveckling av öppenvårdsinsatserna har skett i projektform och varit möjlig genom att extra medel utöver ordinarie budgettilldelning söktes och beviljats från central medelsreserv under en rad år. Grundtanken har varit att en ökad satsning på öppenvård ska ge en effekt i form av minskat behov av och kostnader för institutionsvård. Denna effekt har dock inte uppnåtts då det visat sig att det förebyggande och uppsökande arbetet genererat ett ökat antal nya klienter som behöver vård. Det har också visat sig att en större grupp än beräknat av de missbrukare som behöver vård har en så svårartad problematik att de inte kan tillgodogöra sig vård i öppna former.

Nuläge - Analys

Socialpsykiatri

Boendestöd ges som tidigare till cirka 200 personer. Ett ökat antal deltagare har kunnat erbjudas sysselsättning på Edö arbetsträning och EMMA sysselsättning. Friskvårdsverksamheten har utvecklats. En trädgård i anslutning till EMMA Träfflokal ger arbetstillfällen och EMMA utvecklar brukarnas delaktighet.

Prioriteringar

Ett relativt stort antal av de som har behov av stöd på grund av psykiatrisk problematik eller missbruk blir pensionärer inom fem till tio år. Sannolikt kommer ett antal personer i denna målgrupp behöva heldygnsomsorg vilket kommer att ställa nya kompetenskrav på personalen, bland annat inom hemtjänsten, när det gäller missbruk och psykiska sjukdomar. Ett fortsatt arbete behövs för att utveckla boendekedjan för personer med psykisk funktionsnedsättning som nu bor tillfälligt i HVB. Målet är att alla ska kunna erbjudas ett stadigvarande boende på hemmaplan med individuellt stöd.

Sysselsättningen till personer med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och lindrig utvecklingsstörning behöver förbättras. Alternativen behöver anpassas efter individen och inte tvärtom och därför upparbetas kontakter med företagare i

närmiljön för att åstadkomma ett mer varierat utbud. Därmed sprids även kunskap till företagen om vad målgruppen kan bidra med.

Samverkan med landstingspsykiatri är en förutsättning för att kunna erbjuda bra boenden, boendestöd och sysselsättning för gruppen psykiskt funktionsnedsatta. Denna samverkan behöver vidareutvecklas.

2.7 Stadsmiljöverksamhet

Nuläge - Analys

Utvecklingen av centrala Farsta som ett av Stockholms mest expansiva och dynamiska områden fortsätter i projekten Tyngdpunkt Farsta och Söderortsvisionen. Farsta stadsdelsområde står inför olika utmaningar. I takt med att fler bostäder byggs behöver det skapas ett omfattande antal arbetsplatser i söderort och Farsta stadsdelsområde. Utvecklingen av Larsboda industriområde (Farsta företagsområde) är en viktig del i detta arbete. Stadsdelsområdets attraktivitet för företagsetableringar och samverkan universitet/högskola är prioriterade områden. För att öka områdets attraktivitet ska förvaltningen också erbjuda invånarna förskolor, skolor och ett fritidsutbud av högsta kvalitet. Stadsdelsområdet ska upplevas som rent, inbjudande och tryggt.

Prioriteringar

Näringsliv

Förvaltningen arbetar för att bidra till ett ökat antal företagsetableringar inom stadsdelsområdet. Larsboda industriområde (Farsta företagsområde) ska utvecklas till ett miljöhållbart företagsområde i världsklass. Samverkan och service till det lokala näringslivet ska förbättras. För ett bättre näringslivsklimat ska samverkan mellan stadens förvaltningar och bolag öka.

Tyngdpunkt Farsta och Söderortsvisionen

Arbetet med att utveckla centrala Farsta till en tyngdpunkt i enlighet med översiktsplanens intentioner fortsätter tillsammans med olika fackförvaltningar och det lokala näringslivet. Utredningar för programarbetet är påbörjade och följs av nya detaljplaner för ett stort antal bostäder som planeras inom området. Tyngdpunktens område utgörs av centrala Farsta och delar av Larsboda och Farsta strand. Nya detaljplaner ska koppla samman olika delar och bidra till ett tätare och mer dynamiskt område. Även nya mötesplatser ska formas och näringslivet främjas. Kommande byggnation av bostäder ställer också krav på utbyggnad av förskolor.

Idrotts- och hälsoprofileringen fortsätter inom verksamheterna med start i förskolan och vidare inom förvaltningens fritidsverksamheter.

Farsta stadsdelsområde ska bli Stockholms nav för idrott och hälsa. För att nå de högt uppställda målen krävs stöd från idrottsförvaltningen och utbildningsförvaltningen. Exempel på samarbete mellan förvaltningarna är att

utreda möjligheten att utveckla Hästhagens bollplan till ett äventyrs- och idrottsområde. Området intill Högdalstopparna bör utredas gällande förutsättningar att utvecklas för utomhusidrott.

För att erbjuda en god boendemiljö och för att öka stadsdelens attraktivitet behöver arbetet med att öka stadsdelens trygghet intensifieras. Stadsdelens brottsförebyggande råd kommer att utveckla nya metoder för medborgardialoger och förvaltningens interna säkerhetsarbete kommer att förstärkas.

Ny e-tjänst för synpunkter om utemiljön

Den nya e-tjänsten för stockholmarnas synpunkter om utemiljö startar under våren 2013. Alla synpunkter inkomna via mejl, telefon eller brev ska registreras i den gemensamma e-tjänsten. Förvaltningen ser svårigheter med handläggningen då det totala antalet inkomna synpunkter om park och grönområden är mycket stort. Handläggningen kan bli tidskrävande och resurser behövs för att klara av hanteringen på ett godtagbart sätt.

Biologisk hantering av matavfall

Förvaltningens samtliga förskolor har inventerat förutsättningarna för att möjliggöra insamling av matavfall för biologisk hantering. Trafikkontorets avfallsavdelning har tillsammans med förvaltningen bedömt att ungefär hälften av förskolorna kan börja med matavfallsinsamling utan att några ombyggnader behöver göras av befintliga utrymmen.

Biologisk hantering av matavfall i verksamheterna måste prioriteras. Först i tur står friliggande förskolor och gruppbofästäder där det inte krävs någon ombyggnad av soputrymmen. Som alternativ till kärllhämtning av matavfall kan installation av kompostkvarn bli aktuell om fastighetsägaren godkänner detta. Utsortering av matavfall leder till att matinköpen blir effektivare vilket i förlängningen bidrar till en mer hållbar livsmiljö.

Parkskötsel

Tidigare inventeringar visar att reinvesteringsbehovet på stadsdelens parkanläggningar är mycket stort. Inventering av områdets trappor och parkvägar har utförts. Enligt förvaltningens beräkningar uppgår reinvesteringskostnaden på dessa till 18-20 miljoner kronor. Därtill kommer behovet av upprustning av murar, åtgärder på utrustning såsom parkbänkar, staket och papperskorgar samt upprustning av planteringsytor som ännu inte har inventerats.

2.8 Ekonomiskt bistånd

Nuläge - Analys

Antalet hushåll som beviljas försörjningsstöd har minskat de senaste åren. Antalet bidragshushåll med arbetslöshet är dock i stort sett oförändrat, och det är andra grupper av hushåll som minskat. En gynnsam arbetsmarknad, ett aktivt arbetssätt och ett utvecklat samarbete med Jobbtorg har bidragit till detta resultat. Prognosläget är komplicerat och en stor osäkerhet råder om hur det ekonomiska

biståndet kommer att utvecklas de närmaste åren. Många av bidragshushållen är långtidsberoende vilket kräver särskilt anpassade insatser.

Prioriteringar

För att fler människor ska bli självförsörjande krävs dels särskilda insatser för sjukskrivna personer utan sjukersättning, dels ett strukturerat och förändringsinriktat arbete med de långtidsarbetslösa. En effektiv samverkan med externa och interna aktörer fortskrider och utvärderas, så personer med försörjningshinder kan få möjlighet till arbetslivsrehabilitering.

För att nå en ökad grad av självförsörjning bland befolkningen i stadsdelsområdet är det också nödvändigt att så långt som möjligt undvika att nya sökande hamnar i långtidsberoende av ekonomiskt bistånd. Samarbetet med Jobbtorg och arbetsförmedlingen fortsätter att utvecklas när det gäller de arbetslösa försörjningsstödstagare som står närmast arbetsmarknaden och saknar arbetshinder. Fördjupade utredningar genom implementering av nya evidensbaserade bedömningsinstrument kan ge nya infallsvinklar till att stödja och tillvarata människors möjligheter till egen försörjning.

2.9 Arbetsmarknadsåtgärder

Nuläge - Analys

Andelen arbetslösa i Farsta stadsdelsområde är högre än genomsnittet i staden. Antalet har dock inte ökat det senaste året. Bland de arbetslösa bidragshushållen finns långtidsarbetslösa med behov av särskilt stöd. Som tidigare behövs att insatserna, bland annat arbetsträning, anpassas till varje sökandes särskilda förutsättningar och behov. Antalet feriearbeten för ungdomar har ökat.

Prioriteringar

För att utveckla stödet till långtidsarbetslösa med sociala och medicinska problem har förvaltningen med medel från Söderortsvisionen genomfört ett kartläggningsprojekt för målgruppen. I samverkan med arbetsförmedlingen, Jobbtorget och Försäkringskassan utvecklas ett lokalt arbetssätt med ökad möjlighet att ge ett mer individanpassat stöd. Personer som genom behandlingsinsatser kommit ifrån sitt missbruk ska lättare kunna få arbetsträning. Antalet feriearbeten för ungdomar förväntas fortsätta öka.

2.10 Övrigt

Konkurrensutsättning

Nuläge - Analys

I nämndens plan för upphandling anges vilka verksamheter som ska konkurrensutsättas. Aktivitetsplanen har följts och förvaltningen har genomfört upphandlingar i enlighet med fastställd tidsplan.

Andelen upphandlad verksamhet i konkurrens är för närvarande 40,9 procent att jämföras med kommunfullmäktiges mål på 36,0 procent. Förvaltningen räknar med att andelen upphandlad verksamhet i konkurrens i stort kommer vara oförändrad under planperioden.

Intresset för personalövertagande av verksamhet har varit svagt, bortsett från en avsiktsförklaring som inkom till nämnden våren 2011 avseende hemtjänstenhet. Avsiktsförklaring återtog som en konsekvens av att det stora flertalet medarbetare inte ställde sig positiva till att följa med till det nystartade företaget.

Bedömningen är att förvaltningens arbete sammantaget bidrar till att kommunfullmäktiges mål uppnås.

Prioriteringar

Stadsdelsförvaltningen följer aktivitetsplanen. Nämnden har under planperioden i sitt arbete att ta ställning till att förlänga eventuella avtal alternativt besluta om att återta verksamhet i egen regi.

Medarbetarna

Nuläge - analys

Den totala sjukfrånvaron har under senaste år haft en positiv utveckling. Från 2012 visar dock statistiken att den nedåtgående trenden stannat av och att sjukfrånvaron ökar på nytt, framför allt när det gäller sjukskrivning 15 – 180 dagar. Sjukfrånvaron kommer fortsatt att följas och analyseras på organisations-, grupp och individnivå för att kartlägga vilka åtgärder som bör vidtas.

Prioriteringar

Verksamhetens mål ska vara väl kända hos medarbetarna. De ska ha en aktiv roll i verksamhetens utformning och i genomförandet av beslutade mål och uppdrag. Ett gott arbetsklimat förväntas ha en positiv inverkan på kvaliteten i utfört arbete, medarbetarnas arbetstillfredsställelse och därmed deras hälsa.

Marknadsföringen av Farsta stadsdelsförvaltning som en attraktiv arbetsgivare ska utvecklas. Målet är att förvaltningens arbetsplatser kännetecknas av ett utvecklat medarbetarskap där kompetens och kunskaper används på bästa sätt. De närmaste åren kommer verksamhetsutvecklingen med delaktighet och ansvarstagande (verksamhet och hälsa) införas på samtliga enheter. I slutet av treårsperioden bör resultatet av arbetet visa sig i uppföljningen av brukarnas och medarbetarnas nöjdhet. Under tiden måste en kontinuerlig utvärdering ske så att arbetssättet hela tiden utvecklas och att det justeras vid behov.

Nya arbetssätt och arbetsmetoder ska utvecklas för att stärka enheternas hälsofrämjande arbete och minska sjukfrånvaron. Ett sätt är att besöka arbetsplatser med låg sjukfrånvaro, benchmarking för att se vad de gör som vi kan ta efter.

Ledarskap

Nuläge - analys

En generationsväxling är på gång när det gäller chefer i förvaltningen. Medianåldern för enhetschefer är 56 år och för biträdande enhetschefer 53 år. Med en pensionering vid 65 år kommer rekryteringsbehovet vara åtta enhets- och biträdande enhetschefer vid utgången av 2017.

Prioriteringar

En strategi för att möta det framtida behovet av chefer är att medarbetare i förvaltningen som är lämpliga att bli ledare uppmärksammas. Påfyllnad av kompetens inom områden som kommunikation och coachande ledarskap är ständigt aktuellt liksom rekrytering och lönesättning.

Kompetens- och personalplanering

Nuläge - Analys

Kompetenskartläggning av medarbetarnas kunskaper och erfarenheter genomförs.

Faktorer som ska tas hänsyn till i planeringen är pensionsavgångar, personalomsättning och andra förändringar. Av undersköterskorna är 10 procent 60 år eller äldre. Motsvarande för forskollärare och biståndsbedömare är drygt 15 procent och för vårdbiträden drygt 20 procent. Personalrörligheten är i några av de stora yrkeskategorierna som forskollärare och biståndsbedömare cirka 15 procent. Socialsekreterarna har en personalomsättning på cirka 18 procent och drygt 18 procent beräknat på tillsvidareanställda med rekrytering/avslut utanför den egna förvaltningen.

Prioriteringar

Ansträngningarna att öka antalet och andelen forskollärare måste intensifieras genom nyrekrytering och minskad personalomsättning. När det gäller socialsekreterare behöver förvaltningen minska personalomsättningen och öka andelen anställda med lång erfarenhet.

Inom vissa områden, till exempel administration, kan det bli nödvändigt med dubbla kompetenser för att kunna genomföra förväntade uppdrag.

Under kommande år kan det eventuellt bli nödvändigt med en viss omställning av medarbetare inom äldreomsorgen beroende på ombyggnad av förvaltningens vård- och omsorgsboenden.

3. Sammanfattande ekonomisk analys

Budgetramarna för 2014 och 2015 är antagna av kommunfullmäktige i samband med beslutet om budget 2013. Budgetplanen för 2016 är densamma som för 2015. Planerna grundar sig i sin tur på de prestationer som var aktuella våren 2012.

Budgetramen för Farsta stadsdelsnämnd minskar något under planeringsperioden, prestationsförändringar undantagna, vilket grundar sig på antaganden om minskade volymer och allmänna effektiviseringskrav.

Kostnader och intäkter under planeringsperioden				
Anslag (mnkr)	Budget 2013	Plan 2014	Plan 2015	Plan 2016
Driftverksamhet				
Kostnader	1 362,20	1 361,70	1 361,50	1 361,50
Intäkter	-40	-40	-40	-40
Summa stadsdelsnämnd netto	1 322,20	1 321,70	1 321,50	1 321,50
Investeringsplan	10,2	7,2	7,2	7,2

Ekonomiska bedömningar

Förvaltningens nettoomslutning för driftsverksamheten uppgår till 1 322,2 mnkr för 2013 vilket är en ökning med 23,9 mnkr jämfört med bokslut 2012. Enligt kommunfullmäktiges plan kommer nämndens budget att minska med 0,5 mnkr under 2014 och ytterligare med 0,2 under 2015, plan för 2016 är densamma som för 2015.

Kundvals- och pengsystem finns inom ett flertal verksamhetsområden och innebär att prisökningar görs enligt avtalade indexuppräknings. Med kommande förväntade löneökningar och med en uppräkning av hyror, varor och andra tjänster beräknas en kostnadsökning på cirka 35 mnkr årligen under planperioden. Denna kostnadsökning innebär att förvaltningen löpande ser över och anpassar sin organisation för att uppnå nödvändiga kostnadseffektiviseringar. En svårighet i detta sammanhang är att utbyggnaden av förskoleverksamheten innebär ökade lokalkostnader för nyproducerade förskolelokaler.

3.1 Drift

Antalet barn i förskoleålder ökar i stadsdelsområdet och därmed också behovet av förskoleplatser. Utbyggnaden av förskoleverksamheten är en stor utmaning som förvaltningen står inför. Under 2013 kommer avläsningen av antalet inskrivna förskolebarn, vilka ligger till grund för nämndens budgettilldelning, för första gången att genomföras även under sommarmånaderna. I och med att barn som till hösten övergår till förskoleklass vanligtvis säger upp sin förskoleplats under sommaren befarar förvaltningen en mycket kännbar minskning av förskolebudgeten.

Antalet äldre över 80 år minskar enligt befolkningsprognoserna. Befolkningen mellan 65-79 år ökar men förväntas inte ha samma omvårdnadsbehov som de äldre åldersgrupperna. Budgetläget inom äldreomsorg är ansträngt och ett minskat behov av insatser är avgörande för en budget i balans.

Inom området funktionsnedsättning fortsätter biståndsbedömningen att utvecklas. Samtliga ärenden följs upp på detaljnivå för såväl beslut som kostnader.

Inom individ- och familjeomsorgen kommer satsningen på öppenvård och stödboenden fortsätta under planperioden. Förvaltningen får sedan 2013 inga centrala medel för verksamheter riktade mot hemlösa. Dessa verksamheter bedrevs tidigare i projektform men ingår nu i förvaltningens ordinarie verksamhet vilket innebär en kraftigt minskat budget. Individ- och familjeomsorg för barn och unga har under flera år överskridit sin budgettilldelning enligt stadens fördelningsnycklar och förvaltningen bedömer att verksamheten kommer att ha mycket svårt att uppnå en ekonomi i balans under planperioden.

En osäkerhetsfaktor är öppnandet av ett nytt boende för ensamkommande flyktingbarn i stadsdelsområdet. Detta innebär ökade handläggningskostnader som varken kompenseras fullt ut av Migrationsverket eller fångas upp av ordinarie fördelningsnycklar.

Andelen verksamheter som drivs i stadsdelsförvaltningens egen regi minskar och ersättningen till utförarna bestäms i allt större utsträckning av kommunfullmäktige. En viktig del av beställarenheternas uppgifter är att säkerställa att rätt ersättning utgår för verkställda uppdrag och att följa upp att beställda insatser utförs enligt ingångna avtal. Det krävs även fortsättningsvis effektiviseringar av administration och lokalutnyttjande, till exempel tillvarata medarbetare med mer än en kompetens. Under planperioden integreras den kontinuerliga uppföljningen av ekonomi och kvalitet ytterligare. Med de minskade budgetramarna blir det ännu viktigare med rättvisande prognoser och att vidta nödvändiga åtgärder vid prognostiserade budgetavvikelser.

3.2 Investeringar

Inom Farsta stadsdelsområde föreslås följande parkinvesteringar att genomföras under perioden. Projekten har prioriterats i samråd med trafikkontorets stadsmiljögrupp och prioriteringar har gjorts med den lokala parkplanen som underlag. Förvaltningen föreslår att Eklunds hage flyttas upp i prioriteringsordningen från prioritet tre till prioritet två på grund av att projektet tillkommit utifrån ett medborgarförslag som nämnden tidigare sagt ja till. Om det ligger kvar som prioritet tre kommer det inte påbörjas före 2016. I tidigare planering låg det med start 2014 vilket förslagsställaren fått besked om.

1. Upprustning av parkleken Farstaängen. Farstaängen är en bemannad parklek mellan Nynäsvägen och Färnebogatan i Farsta. Projektet innebär upprustning av hela lekplatsen med lekredskap för fler åldersgrupper samt renovering av plaskdamm och nytt pumphus. En översyn av belysning ingår också. Projektet har pågått sedan 2012.
2. Upprustning av Eklunds Hage i Sköndal. Lekplats mellan Tårtvägen och Krokanvägen i Sköndal. Som i andra nedlagda parklekar finns nu stora tomma ytor. Genom att koncentrera utrustningen på en mindre yta kan man skapa en bättre fungerande lekplats samt frigöra ytor för exempelvis

- bollspel. Målet är att skapa en kvarterslekplats för alla åldrar som på ett bättre sätt är integrerad med den övriga parken.
3. Upprustning av parkleken Nybygget. Nybygget är en bemannad parklek vid Ramvägen i Gubbängen. Parkleken är utspridd över ett stort område och upplevs som ödslig och tom. Målet är att samla ihop lekplatsen och skapa en bättre rumskänsla. Komplettering av utrustning för att få ett bra utbud för fler åldersgrupper samt skapa ytor för spontanidrott.
  4. Utveckling av lekplatsen Kryddboden i Hökarängen. Projektet ligger inom en befintlig lekpark. Platsen har tidigare varit parklek där byggnaden rivits efter att verksamheten lagts ned. De ytor som blivit tomma efter rivningen av huset är i behov av upprustning. Även anslutande ytor behöver ses över.
  5. Nyanläggning av park vid kvarteret Barnvakten (Stadsbudsvägen) i Hökarängen. Målet är att skapa en ny lekplats/mötespunkt i området. Den aktuella delen av Hökarängen saknar kvarterslekplats.

3.3 Betydande projekt som inte är investeringar

Ej aktuellt.

4. Övriga redovisningar

Ej aktuellt.

5. Lokalförsörjningsplan

Lokalförsörjningsplanen ska enligt stadsledningskontorets anvisningar särskilt redovisa behovet av och arbetet med förskoleutbyggnad samt utbyggnad av boenden för personer med funktionsnedsättning. Arbetet för att effektivisera de administrativa lokalerna ska redovisa hur en besparing av administrativa lokalkostnader med minst 10 procent per arbetsplats och år faktiskt kan genomföras.

5.1 Inledning

Förvaltningens samtliga verksamheter arbetar aktivt för bättre lokalsamordning och avveckling av lokaler som inte behövs. Detta är ett led i förvaltningens effektiviseringsarbete.

5.2 Beskriv behov/efterfrågan samt bedömning av andra faktorer som förändrar behovet av lokaler

Förskolan

Genom den pågående bostadsproduktionen i Farsta stadsdelsområde färdigställdes drygt 320 nya bostäder under 2012. Under perioden 2013-2016 kommer cirka 1 600 nya bostäder att byggas: 340 i Sköndal, 40 i första etappen vid på Larsboda strand, 350 i centrala Farsta, 280 i Svedmyra, 70 i Hökarängen, 135 i Tallkrogen, 330 i Gubbängen och 72 i Larsboda. Av dessa planeras 385 som studentbostäder,

72 blir äldreboende och tolv gruppboendestäder för personer med funktionsnedsättning.

Samtidigt sker det en generationsväxling, framförallt i stadsdelsområdets villa- och radhusbestånd. Farsta kommer att ha cirka 2 000 fler invånare 2016 enligt Sweco:s prognoser, men enligt samma prognos kommer antalet barn i förskoleåldern mellan 1 och 5 år inte att öka. Tyvärr har prognoserna hittills alltid beräknat färre barn än verkligheten har uppvisat.

Förvaltningen väljer därför att använda kommunfullmäktiges riktlinjer om 25 nya förskoleplatser för varje 100 bostäder som tillkommer. Eftersom cirka en fjärdedel av de tillkommande bostäderna är kategoriboende för personer utan barn innebär det ett ökat behov av cirka 350 nya förskoleplatser till 2016.

Möjligheten att efterfråga vårdnadsbidrag har inte minskat behovet av förskoleplatser.

Beräknat platsbehov

År	Antal platser (inklusive privata förskolor)	Differens
2013	2 900	
2016	3 250	350

Äldreomsorg

Av stadsdelsområdets befolkning är 16,8 procent 65 år eller äldre. 2016 och resten av decenniet beräknas andelen personer över 65 år minska med 6,5 procentenheter. Till 2016 uppgår befolkningsökningen av personer över 65 år till 177 och till 2020 blir det 592 fler personer över 65 år enligt Sweco:s prognos. Dock minskar antalet personer över 80 år med cirka 200 personer fram till 2016 och med 460 till 2020.

Cirka 542 av de äldre boende i Farsta stadsdelsområde har insatsen vård- och omsorgsboende i mars 2013, varav 303 inom stadsdelsområdet och 239 i andra stadsdelsområden eller kommuner. Antal personer i stadsdelsområdet med behov av vård- och omsorgsboende förväntas minska något de närmaste åren enligt Sweco:s framskrivning av äldreomsorgsbehovet perioden 2013 – 2040. Vid planeringen måste hänsyn tas till att cirka 44 procent i dagsläget valt boenden utanför områdets gränser.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Under perioden 2014-2016 beräknas behovet av lägenhet i gruppboendestad öka med 15-20 personer och i serviceboendestad ökar behovet med cirka 15 personer.

Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Under perioden 2013-2015 ökar behovet av boende enligt SoL för personer med psykisk funktionsnedsättning. Ytterligare 10-15 personer bedöms vara i behov av

servicebostad eller gruppboendestad, cirka 25 personer behöver stödboende och antalet försöks- och träningslägenheter behöver utökas med cirka 25 lägenheter.

5.3 Kapacitet

Förskola

I stadsdelsområdet finns 41 förskolor med 2 267 inskrivna barn i kommunal regi och 19 förskolor med 670 inskrivna barn i enskild regi. 200 förskolebarn är inskrivna hos privata dagbarnvårdare.

Äldreomsorg

Antalet platser på kommunala vård- och omsorgsboenden inom Farsta stadsdelsförvaltning inklusive entreprenader.

	Antal platser 2013
Farsta vob	79
Edö gruppboende	51
Edö ålderdomshem	37
Postiljonen	96
Ängsö	13
Veckobo	11
Summa	287

Dessutom finns 149 lägenheter i Edö servicehus. Se vidare Bilaga 2, Boendepå plan Östra Söderort.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Det finns 50 lägenheter i stadsdelens gruppboendestäder enligt LSS och sju lägenheter för stödboende/särskilt anpassad bostad för personer med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning insprängda i vanlig bostadsbebyggelse.

Individ och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Socialpsykiatrien har en gruppboendestad enligt SoL med 8 lägenheter och 23 lägenheter för stödboende.

Farsta stadsdelsförvaltning hyr för närvarande 65 tränings- och 25 försökslägenheter. Samarbetet med bostadsbolagen är gott.

FarstaSteget är en boendeform för hemlösa som förvaltningen driver i Farsta hotellhem. FörstaSteget som är ett introduktionsboende med åtta lägenheter har höjd tolerans för bristande kontinuitet i nykterhet. AndraSteget är ett stödboende och innehåller 21 lägenheter.

5.4 Förändringar i lokalbeståndet

Förskolan

Under 2013 planeras ytterligare två förskoleavdelningar genom ombyggnad i befintliga förskolor, Äppelgården i Fagersjö och Lagunen i Sköndal. Detta görs i samband med att SISAB renoverar förskolans golvkonstruktion.

En ombyggd lokal med en avdelning, Dejegatan i Centrala Farsta, kommer att tas i bruk. Först för evakuering och sedan som ett nytillskott.

En gammal paviljong, Sunnan i Centrala Farsta, kommer att rivas och måste tyvärr ersättas av en ny tillfällig paviljong med plats för flera barn. En paviljong som har använts för evakuering, Lövlunda i Gubbängen, tas i bruk för barn i behov av plats i förskolan.

För att kortsiktigt tillgodose platsbehovet söks befintliga lokaler för ombyggnad och/eller byggs paviljonger för kommande år.

Under perioden planeras nya permanenta förskolor i samband med nybebyggelse men också för att ersätta paviljonger, andra tillfälliga lokaler och befintliga förskolor som måste avvecklas.

Förskoleområde Sköndal

Enligt kommunfullmäktiges riktlinjer för beräkning av förskoleplatser ger 340 nya bostäder 85 nya förskoleplatser. I området finns flera återstående lokalproblem trots nytillskott 2012 av Lilla Skogen med fem avdelningar och Villan med en avdelning.

Följande förskolor måste avvecklas:

- Förskolan Solbacken med två avdelningar ligger på arrenderad mark inom Stiftelsen Stora Sköndals område. Arrendeavtalet har sagts upp av Stiftelsen Stora Sköndal och förskolan måste rivas. På samma tomt ligger en förskola med två avdelningar som drivs i privat regi. Lokalen kommer att flyttas om ägaren hittar mark att ställa byggnaden på. Om detta inte lyckas är det stadsdelsnämndens ansvar att bereda plats åt barnen.
- Förskolan Sandslottet med två avdelningar i en paviljong ligger inom Sandåkraskolans område. Utbildningsförvaltningen vill använda byggnaden för evakuering i samband med tillbyggnad av skolan.
- Förskolan Holmen med tre avdelningar ligger inom Sköndalsskolans område. Utbildningsförvaltningen vill använda byggnaden för skoländamål.
- Förskolan Håven är en paviljong med två avdelningar i en före detta parklek med tillfälligt bygglov som löper ut 2015.

Följande förskolor har projekterats och/eller kommer att planeras:

- Stiftelsen Stora Sköndal bygger om vårdlokaler till förskola med sex avdelningar. Inriktningsärende Farsta SDN januari 2012. Bygglov är klart men den ekonomiska kalkylen pekar på en hyreskostnad på cirka 35 000 kronor per barn och år och indexerad hyresuppräknings. Tveksamt om projektet är genomförbart på grund av den höga hyran.
- Lilla Sköndal, nybyggnadsområde etapp 2, sex avdelningar, inriktningsbeslut Farsta SDN maj 2012. Klar 2015-16.
- Sköndalsvägen 130 där förskolan Håven i dag finns. SISAB har sökt markanvisning och ett ärende om detaljplaneändring har påbörjats. Inriktningsärende om en förskola med sex avdelningar föreläggs Farsta SDN april 2013.

Förskoleområde Centrala Farsta och Fagersjö

Den planerade nybyggnationen omfattar 350 bostäder i centrala Farsta. Enligt kommunfullmäktiges riktlinjer för behov av förskoleplatser medför de nya bostäderna ett behov av 88 nya förskoleplatser. Det råder problem att tillgodose efterfrågan på förskoleplatser redan nu.

Följande lokaler måste avvecklas eller förändras:

- Förskolan Sunnan (tre avdelningar) består av en gammal förskola (två avdelningar) med renoveringsbehov och en gammal fallfärdig paviljong (en avdelning). Paviljongen har sagts upp och måste avlägsnas från platsen innan den 30 juni 2013.
- Förskolan Ejdern, fyra avdelningar paviljong med tillfälligt bygglov. Ansökan om permanent bygglov och detaljplaneändring kommer att lämnas in under 2014. Ärende till Farsta SDN innan.

Följande förskolor har projekterats och/eller kommer att planeras:

- Förskolan Sunnan. En ny tillfällig paviljong (två avdelningar) kommer att uppföras när den fallfärdiga har rivits. Genomförandebeslut Farsta SDN december 2012. Klar augusti 2013.
- Värmlandsvägen-Pepparvägen, fem avdelningar, inriktningsbeslut Farsta SDN september 2011. Detaljplanearbete pågår. Klar 2015-16.
- Färnebogatan. Peab bygger 180 lägenheter i flerfamiljsfastigheter inom Telias område. Nämnden har anmält behov av tre till fyra avdelningars förskola i dessa hus. Samtal med Peab pågår. Inriktningsärende när förutsättningarna klarnar.
- För att ersätta förskolorna Sunnan (fem avdelningar) och Fölet (två avdelningar, lokaler i Hästhagsskolan) samt tillgodose behov i samband med tillkommande bostadsbebyggelse undersöks möjligheten att bygga en

ny förskola med sex till åtta avdelningar på den gamla idrottsplanen bredvid Hästhagsskolan i samarbete med idrottsförvaltningen, fastighetskontoret och SISAB.

Förskoleområde Tallkrogen/Svedmyra

I Svedmyra planeras 280 nya bostäder och i Tallkrogen 135 nya bostäder. Enligt kommunfullmäktiges riktlinjer för förskoleplatser kommer 105 nya förskoleplatser behövas.

Följande förskolor måste avvecklas:

- Förskolan Solgården (tre avdelningar) ligger inom ett område som exploateras för bostadsbyggande och måste avvecklas.
- Förskolan Snigeln (en avdelning) kommer om möjligt att avvecklas under perioden. Dålig lokal med asbest i tak som inte kan byggas om.

Följande förskolor har projekterats och/eller kommer att planeras:

- Kvarteret Juryn, tre avdelningar, genomförandebeslut Farsta SDN oktober 2012. Återremiss från kommunstyrelsens ekonomiutskott på grund av hyreskostnaden på 32 000 kronor per barn det första året och med hyressänkning årligen. Projektet omarbetas för att få plats med fyra avdelningar. Nytt genomförandeärende föreläggs Farsta SDN i juni 2013. Klar februari 2015.
- Ny förskola vid Enskedevägen, sex avdelningar, inriktningsbeslut Farsta SDN februari 2013. Klar 2015-16.
- Tillbyggnad alternativ nybyggnad vid förskolan Regnbågen kommer att undersökas under perioden.

Förskoleområde Gubbängen

I Gubbängen planeras 330 nya bostäder byggas varav 250 är studentbostäder. Förvaltningens bedömning är att minst nuvarande antal platser kommer att behövas under planperioden.

Inom planperioden förväntas följande förändringar:

- Förskolan Gläntan, fyra avdelningar paviljong med tillfälligt bygglov. Ansökan om permanent bygglov och detaljplaneändring kommer att lämnas in under 2013. Ärende till Farsta SDN april 2013.
- Förskolan Ängen, permanent förskola och paviljong, sammanlagt fyra avdelningar. SISAB har ansökt om utökad tomt med sikte på en större permanent förskola.
- Förskolan Skeppet (fyra avdelningar paviljong) inom Gubbängsskolans område. Problemet med transport av mat och varor till förskolan måste lösas.

- Förskolan Lövlunda (sex avdelningar varav två paviljong). Möjlighet till ny permanent tillbyggnad undersöks.
- Förskolan Solrosen, fem avdelningar varav en är i paviljong. Möjlighet till om- och tillbyggnad till sex avdelningar.
- SISAB har ansökt om markanvisning på tomt utmed Gubbängsvägen, angränsande till Gubbängsskolan, kan bebyggas med souterrängbyggnad om fyra till sex förskoleavdelningar. Förutsätter att utbildningsförvaltningen vill bygga en ny matsal i bottenvåningen.

Förskoleområde Hökarängen

Förvaltningens bedömning är att minst nuvarande antal platser kommer att behövas under planperioden.

Inom planperioden förväntas följande förändringar:

- Bostadsbebyggelse planeras vid Lingvägen 188. En ny permanent förskola med fyra till sex avdelningar måste färdigställas innan förskolan Trollgårdens tre avdelningar paviljong rivs för att lämna plats åt bostadsbyggandet.
- Trollgårdens avdelning på Lingvägen 212 kan avvecklas när den nya förskolan är klar.
- Tillbyggnad alternativ nybyggnad vid förskolan Frida kommer att undersökas under perioden.

Förskoleområdet Farsta Strand

Förvaltningens bedömning är att minst nuvarande antal platser kommer att behövas under planperioden. Det är svårt att fylla behovet redan i dag och det är svårt att hitta lämpliga lokaler för ombyggnad.

Under planperioden måste planering göras för att:

- Ersätta förskolan i Magelungsskolans lokaler.
- Planera en ny förskola i samband med att Familjebostäder planerar att bygga nya bostäder på Brunskovsbacken (tidplanen är oklar).
- Hitta och bygga om befintliga lokaler.

Sammanfattning 31 förskoleavdelningar finns för närvarande i paviljonger med tillfälligt bygglov. Paviljonger har uppförts på förskoletomter, på parkmark eller på skolgårdar. Tillfälligt bygglov kan efter lagändring endast beviljas i tio år. Förvaltningen har samrått med stadsbyggnadskontoret om vilka paviljonger som skulle kunna beviljas permanent bygglov och/eller var nya permanenta förskolor skulle kunna byggas istället för paviljonger. Under perioden kommer de tillfälliga byggloven att löpa ut för förskolorna Gläntan med fyra avdelningar, Håven med två avdelningar, Ängen med tre avdelningar och Ejdern med fyra avdelningar. Utbildningsförvaltningen har anmält behov av att överta en paviljong med två avdelningar vid Sköndalsskolan och en paviljong med två avdelningar vid

Sandåkraskolan. Om möjligt kommer paviljongerna att överlämnas till utbildningsförvaltningen.

Många av förskolorna i Farsta stadsdelsområde är gamla och har omfattande behov av renovering. Flera är byggda med platta på mark och ett växande problem är inträngande fukt från grunden. De flesta av dessa förskolor uppvärms med direktverkande el. Det finns ett stort behov av en övergripande översyn av konsekvenser ur såväl ekonomisk som verksamhetsmässig aspekt om dessa gamla förskolor ska renoveras eller rivas och ersättas av nya.

Äldreomsorgen

Farsta vård- och omsorgsboende bedriver sin verksamhet för 79 personer i hus B. Lokalerna fyller inte Arbetsmiljöverkets krav på vård- och omsorgsboenden. Nuvarande hyresavtal löper ut 2015-09-30. Till dess bör det finnas ett alternativ som kan ersätta platserna.

En dialog om framtida inriktning, renovering och eventuell ombyggnad av Edö äldreboende pågår.

Hemtjänstverksamheten är organiserad i en enhet med lokaler på Nykroppagatan i Centrala Farsta och Gubbängstorget i Gubbängen.

All biståndsbedömd dagverksamhet bedrivs på Edö för ett utökat samarbete och bättre lokalutnyttjande.

Öppna mötesplatser för seniorer finns i aktivitetshuset Tuben i Farsta Centrum och i 49:an i Fagersjö.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning inkl. socialpsykiatri

Enligt kommunfullmäktiges beslut ska utbyggnadstakten av bostäder för personer med fysiska och psykiska funktionsnedsättningar öka. Stadsdelsnämnderna ska vidta åtgärder för att klara årsmålet om 100 nya bostäder varje år. De flesta nya bostäder i Stockholm byggs i flerfamiljshus. Men inom målgruppen för kommunfullmäktiges beslut finns även ett stort antal människor som behöver en mer fristående boendeform. Många av dessa kan på grund av sina funktionsnedsättningar idag inte beredas bostad i Stockholm utan hänvisas till andra delar av landet långt från sin egen familj. Farsta stadsdelsnämnd har beslutat att pröva möjligheten att bygga en till två friliggande gruppboendestäder med inriktning för gruppen med svår autism och andra funktionsstörningar som innebär svårighet att bo i flerfamiljshus. En tomt för detta kommer att sökas genom exploateringskontoret.

En gruppboendestad med sex lägenheter (LSS) planeras i Hökarängen i flerfamiljshus som Peab bygger. Genomförandebeslut av kommunstyrelsens ekonomiutskott februari 2013. Klar 2015.

En gruppboendestad med sex lägenheter (LSS) planeras i Stora Sköndal etapp två i flerfamiljshus som Skanska bygger. Planering pågår.

Intresse har anmälts för tio insprängda lägenheter som servicebostäder (LSS) på Grycksbovägen i Svedmyra.

För gruppen med psykisk funktionsnedsättning behövs fler boenden som alternativ till boende på Hem för vård och boende (HVB). Förvaltningen kommer att anmäla intresse för ett antal lägenheter i det planerade bostadsbygget vid Larsboda strand (Drevviken) där minst 350 lägenheter ska inrymmas. Det är oklart om lägenheterna blir inflyttningsklara inom planperioden.

5.5 Kostnadsutveckling

Förskola

Förskolornas hyreskostnad uppgår till cirka 36 mnkr under 2013. Utbyggnaden av förskoleverksamheten kommer att innebära en ökad hyreskostnad på cirka 14 mnkr under perioden.

Äldreomsorg

Lokalkostnaden inom äldreomsorgen kommer att uppgå till cirka 30 mnkr under 2013. Av detta utgör cirka 10 mnkr nettohyreskostnaden för stadsdelsnämnden och cirka 20 mnkr är hyresinkomst för andrahandsuthyrningen.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning inkl. socialpsykiatri

De nya gruppboendena som planeras kommer att innebära en årlig kostnadsökning för stadsdelsnämnden på cirka 1 mnkr.

5.6 Effektiviseringsmöjligheter

Administrativa lokaler

Alla förvaltningar har fått i uppdrag att effektivisera de administrativa lokalerna och redovisa hur en besparing av administrativa lokalkostnader med minst 10 procent per arbetsplats och år faktiskt kan genomföras.

Genom byte av förvaltningslokaler 2008 avvecklades lokaler i Gubbängen och Farsta Centrum. Administration, individ- och familjeomsorg samt biståndsbedömning flyttade till gemensamma lokaler. Flytten innebar minskade lokalytor med knappt 24 procent, från 5102 till 3900 kvm. En effektivisering av de administrativa lokalerna har således redan gjorts även om ytterligare 400 kvm kontorsyta har tillkommit senare. I lokalerna finns också reception och besöksrum, sammanträdesrum, bland annat ett större som kan användas för utbildningar och konferenser, samt personalutrymmen och matsal.

Av de ca 200 personerna som arbetar i dessa 4300 kvm lokaler är 35 personer att betrakta som administratörer. De flesta med administrativa arbetsuppgifter delar rum eller har mycket små arbetsrum. En omorganisation som görs under innevarande år innebär en minskning av ytan som används av administratörer och

en ökning av ytan som används av chefer. De fackliga organisationerna har en egen lokal på 81 kvm för 5-6 personer med facklig tid.

För att minska lokalkostnaderna med 10 % måste lokalytan minskas eller hyresnivån sänkas.

Fastighetsägaren har sagt upp nuvarande avtal för villkorsändring. Det nya avtalet innebär efter omfattande förhandlingar en ökad kostnad med 1 miljon kronor per år varav 700 000 kronor är kostnader för värme/kyla vilket ingick i det gamla avtalet. Under den femåriga avtalsperioden avgår totalt 1 miljon kronor i hyresrabatt. Det är alltså inte möjligt att spara på de administrativa lokalkostnaderna med 10 % genom sänkt hyra.

I vissa rum skulle det vara möjligt att skapa sammanlagt ytterligare cirka 10 arbetsplatser. Det skulle innebära en 25 % effektivisering. Det är förmodligen även möjligt att bygga om till kontorslandskap för de 35 personer som arbetar med administrativa arbetsuppgifter. Men pay-off tiden för ombyggnadskostnaden kommer att skjuta en eventuell besparing på framtiden.

Det tredje alternativet skulle vara att flytta förvaltningsledningen och administrationen från nuvarande lokaler i Farsta Centrum till billigare lokaler i utkanten av stadsdelen eller till industriområdet eller till det nedlagda Farsta gymnasium. Det är fullt möjligt att uppnå en positiv besparingseffekt genom att flytta. Den individinriktade verksamheten bör ligga kvar i lokaler i Farsta Centrum som är lättillgänglig och har goda kommunikationer med alla delar av stadsdelsområdet.

Om, och i så fall när, någon central förvaltning flyttar till Farsta kan det skapas förutsättningar för att samutnyttja vissa ytor och funktioner, som till exempel reception, vaktmästeri, lunchmatsal och konferens- och utbildningslokaler.

I vård- och omsorgsboendena finns det ingen möjlighet till annan användning av de ytor som i dag används för administration.

Hemtjänsten har avvecklat två områdeslokaler under 2012.

5.7 Övrigt

Förvaltningens samtliga verksamheter arbetar aktivt för bättre lokalsamordning och avveckling av lokaler som inte behövs. Detta är ett led i förvaltningens effektiviseringsarbete.

Bilagor

1. Tabeller stadsledningskontoret
2. Boendeplan 2013